

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Шкурська І.С. Адміністративний розсуд у діяльності органів публічної адміністрації. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/63.pdf
3. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» Наказ міністерства юстиції України. № 1380/5 від 23 червня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10#Text>
4. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.
5. Білик П.П., Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічної адміністрації. *Правова держава*. № 44, 2021. с. 37-44
6. Nalyvaiko I. O. The role of civil society institutions in preventing and combating corruption in public authorities. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С. 27-30.
7. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Кол. автор; за ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с. https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9779/1/SLOVNYK_2016_ispr.pdf.

Тетяна Гришина

кандидат психологічних наук, доцент
(Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ У ВІДПОВІДНИХ СОЦІАЛЬНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

На сьогоднішній день, в Україні та світі проблема здоров'я особистості виходить на передній план, тому і є дуже актуальною. Б.С. Братусь вважає, що здоров'я у контексті біопсихосоціоетнічної, духовної природи людини розглядається як складно організований багаторівневий феномен, неоднорідний за своїм складом, що включає в себе гетерогенні якісно відмінні компоненти, що відображають стан благополуччя [1].

У статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) пропонується розуміти здоров'я як «...стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя». Здоров'я – це комплексний багатоаспектний феномен, що включає в себе медичні, психологічні, педагогічні та інші аспекти. Традиційна медична модель здоров'я, як відсутність хвороби базується на вивченні патології, розуміючи здоров'я як запобіжний механізм щодо виникнення хвороби, і вважаючи своєю метою – усунення хворобливих проявів [1].

Методологічною основою дослідження виступили наступні концептуальні положення вітчизняної та зарубіжної психології:

фундаментальна традиція вітчизняної психології дитинства, сформована Л.С. Виготським, Л.А. Венгером, П.Я. Гальперіним, О.В. Запорожцем, О.В. Киричуком, Г.С. Костюком, М.І. Лісіною, А.А. Люблінською, С.Д. Максименком, В.С. Мухіною, Л.І. Обуховою, О.В. Скрипченком, В.О. Татенком, Д.Б. Ельконіним; вчення про детермінацію та закономірності розвитку психіки (Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв); концепція психофізіологічних особливостей емоційного благополуччя (В.М. Бехтерев, К.Е. Изард, П.В. Сімонов); концепція ролі емоцій в розвитку дитини (Л.А. Венгер, Л.І. Божович, І.С. Кон, Б.І. Кочубей, Є.В. Новікова, М.Д. Левітов, Я. Рейковський, А.В. Петровський, Д.Б. Ельконін, Д.Й. Фельдштейн, С.О. Колот); вчення про особливості розвитку свідомості особистості на різних етапах життєвого шляху (З.О. Кіреєва, Т.М. Титаренко); концепція розвитку індивідуальності дитини (В.У. Кузьменко; Г.С. Костюк, С.Д. Максименко), концепція ролі соціального фактора в розвитку психіки дитини та суб'єктна парадигма розгляду вказаного процесу (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.О. Татенко) [4].

Умовою психологічного здоров'я виступає повноцінний особистісний розвиток [2], який Л.С. Виготський визначав як наслідок взаємодії біологічного і соціального чинників та власної особистісної активності, тобто потреба і готовність діяти. Так, психологічне здоров'я характеризується високим рівнем особистісного розвитку, розумінням себе та інших, наявністю уявлень про мету і сенс життя, здатністю до управління собою (особистісної саморегуляції), вмінням правильно ставитися до інших людей і до себе, свідомістю відповідальності за свою долю і свій розвиток. Звичайно, на кожному етапі розвитку, психологічне здоров'я має свою яскраво виражену вікову специфіку.

На думку фахівців, що працюють під керівництвом професора В.І. Слободчикова, психологічне здоров'я – це стан, що характеризує процес і результат нормального розвитку суб'єктивної реальності в межах індивідуального життя. Індивідуальна норма психологічного здоров'я є те найкраще, що можливо в конкретному віці для конкретної людини при відповідних умовах розвитку [2].

Автори робіт, що присвячені здоровій особистості (А. Маслоу, Г. Оллпорт, Я. Елліс, М. Ягода), розкриваючи поняття здоров'я перераховують ознаки, що мають чітко виражену культурну специфіку: унікальність, експресивність, креативність, автономія, здатність до емоційної близькості [3].

Широко поширене розуміння психологічного здоров'я в рамках адаптаційного підходу (О.В. Хухлаєва, Г.С. Нікіфоров). У цьому підході здорова людина успішно адаптується і має гармонійні стосунки з оточуючими. У роботі О.В. Хухлаєвої психологічне здоров'я визначається як необхідна умова повноцінного функціонування і розвитку людини у процесі його життєдіяльності, воно являє собою динамічну сукупність психічних

якостей людини, що забезпечують гармонію між потребами індивіда і суспільства, та є передумовою орієнтації особистості на виконання життєвого завдання [5]. Також визначено, що для становлення психологічного здоров'я у онтогенезі дитині необхідний досвід подолання труднощів, що відповідають його віковим можливостям і особливостям темпераменту.

О.В. Хухлаєва, розуміє психологічне здоров'я як наявність динамічної рівноваги між індивідом і середовищем, вважає його критерієм гармонії між дитиною і соціумом та виділяє наступні рівні психологічного здоров'я: вищий – креативний, з наявністю стійкої адаптації та активним творчим ставленням до дійсності; дезадаптивний – діти з порушенням регуляторних процесів, з порушенням балансу «дитина-суспільство»; середній – адаптивний, на якому діти в цілому адаптовані до соціуму, але можуть проявляти ознаки дезадаптації в окремих сферах, підвищену тривожність [5].

Екзистенційно-феноменологічним рівнем психологічного здоров'я є ідентичність та духовність. Ідентичність ґрунтується на когнітивних матрицях і виявляється в Я – концепції, відчутті еґо-ідентичності, самооцінці і самоактуалізації. Окрім того, критеріями властивостей ідентичності можна вважати прийняття себе та прийняття інших, а також прийняття відповідальності за своє життя. Основні наукові підходи до дослідження психологічного здоров'я: (комплексний, що розглядає здоров'я як багатовимірний, складний і неоднорідний за своїм складом феномен; нормоцентричний, що розглядає здоров'я як сукупність середньостатистичних норм сприйняття, мислення, емоційного реагування та поведінки в сукупності з нормальними показниками соматичного стану суб'єкта; феноменологічний підхід на перше місце ставить суб'єктивні переживання особистості; холістичний розглядає здоров'я як системну рису, що набувається в процесі становлення особистісної цілісності, певного рівня інтегрованості особистості; еволюційний, який розглядає здоров'я в контексті загальновидової еволюції, соціально орієнтований і крос-культурний, які акцентують увагу на вплив цивілізації або найбільш узагальнених форм соціального буття на здоров'я та повноцінний розвиток окремого індивіда; дискурсивний, розглядає здоров'я як соціальне явище, проекцію і об'єктивацію складної системи дискурсу; аксіологічний, що визначає здоров'я як універсальну людську цінність, співвідноситься з основними ціннісними орієнтаціями, і акмеологічний підхід, що розглядає здоров'я як особистісний конструкт, який має особливе значення в процесі реалізації усіх вищих можливостей особистості, виступає як критерій її життєстійкості) і створила теоретичну модель психологічного здоров'я особистості, в якій виділила рівні психологічного здоров'я згідно принципу структурно-рівневого та системного аналізу (В.А. Ганзен, Л.І. Анциферова) та принципу загально-історичної обумовленості всіх етапів життєвого шляху особистості (Л.І. Анциферова, С.Л. Рубінштейн). Саме ці підходи дозволили

розглядати психологічне здоров'я не як гомогенне утворення, а як цілісну систему, що має складну багаторівневу будову [3].

Психологічне здоров'я обумовлюється гармонічним поєднанням трьох типів відношень: «відношення до себе», «до інших», «до життя».

1. Критерій «відношення до себе» має три основних показники: рефлексивний – саморозуміння, перцептивний – позитивне самосприйняття, регулятивний – здатність до самоуправління.

2. Критерій «відношення до інших» має такі показники: потребнісно-мотиваційний – бажання і потяг до самореалізації у взаємодії із однолітками, поведінковий – уміння включатися у емоційно-довірче спілкування, емпатійний – здатність до співпереживання та прийняття інших.

3. Критерій «відношення до життя»: термінальний – сформованість життєвих цілей та планів відносно гуманістичних цінностей, екзистенціальний – розуміння і переживання самоцінності того, що відбувається навколо, інструментальний – шляхи і засоби досягнення особистісних цілей [1].

Отже, психологічне здоров'я – це психологічний стан, який відображає рівень здатності людини до реалізації та розвитку власного потенціалу. До сфери психологічного здоров'я належать потреби, ціннісні орієнтації, інтереси, почуття, ментальність, ідентичність, сенсожиттєві орієнтації, самоактуалізація, Я-концепція. Психологічне здоров'я визначає потенціал і ресурсність соціальної адаптації. Ключовим елементом психологічного здоров'я є ідентичність, яка виявляється системою переконань щодо власної особи, світу та сенсу життя.

Таким чином, аналізуючи поняття «психологічне здоров'я» нами було виявлено зацікавленість вчених цим феноменом. Проаналізовано витоки та причини виникнення цього поняття, розглянуто моделювання структури, виділення рівнів, компонентів, критеріїв, визначень. Слід зазначити, що робота не вичерпує всіх аспектів проблеми і тим самим створює основу для подальших досліджень.

1. Вікова психологія: навчальний посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.

2. Колісник О. П. Ступені духовності та психічні механізми саморозвитку особистості / О. П. Колісник // Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. – Ч. I. – К., 1994. – С. 349 – 392. 124.

3. Курило І. Проблема здоров'я нації в сучасній Україні / І. Курило // Журнал практичного лікаря. – 2002. – № 5. – С. 2 – 9.

4. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.

5. Хухлаєва О.В. Формирование психологического здоровья младших школьников / О.В. Хухлаєва. – М. :Педагогика, 2001. – 299с.